

Modernisering Bulgaarse varkenshouderij verloopt moeizaam

Tekst en beeld: Jef Verhaeren

Bulgarije is wellicht het armste land van de EU. De primaire sector, de landbouw dus, ligt er nog triestig bij, wat niet wil zeggen dat er geen mogelijkheden zouden zijn. Op het vlak van de landbouwtoeleveringsindustrie is er trouwens heel wat beweging. Op gebied van fermentatie is het land pionier en ook de yoghurt is hier uitgevonden. Bulgarije is echter ook getekend door geografische handicaps en zijn geschiedenis. Het werd wellicht te vlug lid van de EU.

Van de 14de tot de 19de eeuw maakte Bulgarije deel uit van het Ottomaanse Rijk. In 1908 werd het een onafhankelijk koninkrijk. Na de Tweede Wereldoorlog, en dit tot 1989, werd het land beheerst door de Sovjet-Unie. In 2007 trad het toe tot de EU. Het land kende, vooral door oplopende schulden, een zware crisis midden de jaren negentig. Ook de economische crisis van 2008 trof het land erg zwaar. De industrie (machinebouw, metaalbewerking, voedselverwerking, techniek, chemische producten, textiel en elektronica) werd na 1989 geprivatiseerd en kwam gedeeltelijk in buitenlandse handen. Heel wat fabrieken werden gesloten en werden ruïnes.

De Bulgaarse landbouw kon moeilijk aansluiting vinden bij die van de EU. Dat geldt zeker voor de varkenshouderij, sowieso met 15 procent al een klein broertje van de veeteeltfamilie. De Bulgaarse varkenspopulatie daalde spectaculair sinds de val van het communistische regime in 1989; van ruim 4 miljoen tot minder dan 600.000. De Bulgaarse varkenshouderij slaagde er nog niet in zich vanuit dit dal te herstellen tot een moderne varkenshouderij die aan de EU-normen voldoet, op een 200-tal bedrijven na. Toch proberen Bulgaarse maar vooral varkenshouders uit Noordwest-Europa daarin te investeren. Daarnaast worden nog oude rassen gekoesterd met eigen, vaak toeristische afzetkanalen.

Bulgarije en zijn landbouw

Bulgarije is een Balkanland, gelegen aan de Zwarte Zee (ten oosten), die met zijn wereldhaven Varna, erg belangrijk is voor de Bulgaarse economie en landbouw. Naar het westen toe grenst het aan Servië en Montenegro, ten noorden aan Roemenië, in het zuiden aan Griekenland en ten zuidoosten aan Turkije. Het land is met een oppervlakte van 111.000 km² bijna viermaal zo uitgestrekt als België en 2,5 maal Nederland. Het landbouwareaal is echter amper 30.000 km². Bulgarije telt 7,1 miljoen inwoners, tegenover 7,36 miljoen in 2011. Het bevolkingsaantal loopt dus achteruit, veel jongeren verlaten immers het land.

Vanaf 2004 werden grote coöperatieve varkenshouderijen opgericht maar ook grotere privé bedrijven.

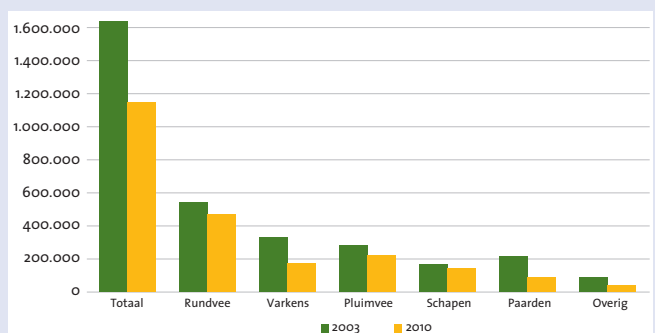
In 2003 waren er nog bijna 700.000 landbouwbedrijven, in 2010 nog 370.000. Bulgarije beschikt over 5,6 miljoen ha landbouwland. Daarvan wordt 85 procent benut voor akkerbouw (vooral granen en industriële teelten zoals tabak) en 11 procent is grasland. 350.000 wordt hectare niet gebruikt.

De gemiddelde oppervlakte per bedrijf bedroeg 9,8 ha. Er zijn veel gemengde bedrijven. 279.000 bedrijven hielden in 2010 samen 1,1 miljoen grootvee-eenheden ofwel 30 procent minder dan in 2003. Die schrijnende achteruitgang was al eerder gaande. Sinds 1989 daalde de dierlijke productie spectaculair. Het aantal runderen daalde van ruim 1,75 miljoen stuks in 1990 tot 693.000 stuks in 2004, het aantal schapen van 8,13 miljoen tot 4,2 miljoen en het aantal varkens van ruim 4 miljoen tot 946.000 stuks. Rundvee is goed voor 41 procent van de dierlijke productie, pluimvee voor 20 procent, varkens voor 15 procent en schapen voor 12 procent. Het aantal geiten daarentegen steeg van 300.000 tot 1 miljoen, om sindsdien weer te dalen. Voorheen produceerde Bulgarije voor Oost-Europa en die markten vielen uiteraard weg. Maar ook de mensen, die voorheen in de grote staats-

De varkenshouderij in cijfers

Zoals gesteld bestond de Bulgaarse varkensstapel in 2013 uit 586.000 varkens, waarvan 55.000 zeugen. Er werden 797.000 varkens geslacht in 2013 en dat leverde een vleesproductie op van 71.000 ton. In 2014 werden reeds 816.000 varkens geslacht. Er wordt ook nog veel thuis geslacht in Bulgarije, zo'n 20 procent schat men, goed voor 13.300 ton.

In 2003 waren er nog 333.920 varkens-GVE, in 2010 nog 177.390. In 2003 zaten 134.080 GVE op bedrijven van 1 tot 5 GVE, in 2010 waren er dat nog 40.480. In 2003 zaten nog 171.090 GVE op bedrijven met minder dan 15 GVE, in 2010 nog 48.980. In 2010 zaten daarentegen wel 104.670 GVE op bedrijven van meer dan 500 GVE. ←

In 2010 zaten 104.670 van de 177.390 varkens-GVE op bedrijven van meer dan 500 GVE.

De meeste grotere bedrijven houden vandaag vooral Deense en Nederlandse rassen.

Oost-Balkanvarkens worden in kudden gehouden en in de natuur gehoed.

De reproductiviteit ligt laag maar het moederinstinct is sterk.

geleide landbouwbedrijven werkten, konden zich moeilijk aanpassen aan de Westerse landbouwconomie.

De productiewaarde van de Bulgaarse landbouw bedroeg in 2010 2,46 miljard euro. Daarmee is de landbouw goed voor iets meer dan 5 procent van het bnp. Er werkten toen 738.630 mensen in de landbouw, 49 procent minder dan in 2003. Dat is nog altijd meer dan 17 procent van de actieve bevolking.

Oost-Balkanvarken

Het Oost-Balkanvarken is het laatst overgebleven authentieke Bulgaars varkensras. Het is zo'n 2.500 jaar oud en staat nog dicht bij het wilde varken en daar lijkt het ook op. Tot het midden van de 20e eeuw was het nog het belangrijkste varkensras in Bulgarije en in sommige streken nog goed voor 65 procent van de varkensstapel. Vandaag zijn er nog zo'n 1.500 zeugen en is het met uitsterven bedreigd. Daarom wordt het door de FAO beschermd. De overwegend zwarte Oost-Balkanvarkens worden gehouden in kleine kuddes en ze worden overdag buiten gehouden, en 's nachts in houten hokken. De varkens kunnen gemakkelijk door een herder worden gehoed. Het zijn echte kuddedieren. Ze voeden zich op grasland en in bossen en eten eikels, wortels, paddenstoelen (soms ook truffels), bessen, gras, slakken en wormen. Deze varkens zijn laat rijp. Een zeug werpt 1,54 maal per jaar, telkens gemiddeld 7 biggen. De vleesproductie is laag maar de kwaliteit van het vlees is des te hoger en rijk aan Omega-3- en Omega-6-vetzuren.

Tot het midden van de 20ste eeuw was het Oost-Balkanvarken nog het belangrijkste varkensras in Bulgarije. Vandaag zijn er nog zo'n 1.500 zeugen.

De varkenshouderij

De Bulgaarse landbouw moet men in zijn historisch kader zien en dat geldt zeker voor de varkenssector. Het bevolkingscijfer daalde sinds 1989 met 2 miljoen ofwel met bijna 22 procent. De varkensstapel daalde nog spectaculairder, namelijk van 4,3 miljoen in 1989 tot 585.000 in 2013. De communistische centraal geleide economie had geen toekomst in de jaren tachtig, maar de overgang naar een vrije markt had aanvankelijk een grotere duik tot gevolg. De levensstandaard daalde met 40 procent. Pas in 2004 trok de economie weer aan tot het niveau van 1989. Tussen 2003 en 2008 groeide de economie met 6 procent, onder meer dankzij het EU-lidmaatschap. Als gevolg van de financiële crisis van 2008 daalde het Bulgaarse bnp van 38,14 miljard euro in 2007 naar 37,32 miljard euro in 2008.

Na de privatisering, die aanvankelijk een totale versnippering van de varkenshouderij tot gevolg had, werden vanaf 2004 grote coöperatieve varkenshouders opgericht. Daarnaast zijn er ook grote bedrijven van investeerders uit Noordwest-Europa maar er bestaat ook nog steeds, net als in de melkveesector, heel wat achtertuinproductie of huishoudens met enkele varkens, hoofdzakelijk voor eigen gebruik. In 2010 zaten nog 40.480 varkens op bedrijven of huishoudens met maximaal 5 varkens en 13.340 bedrijven hadden één of twee zeugen. Eén van de grootste private bedrijven (in Bulgaarse handen) is Agrotime dat 60.000 varkens per jaar produceert. Agrotime werkt vooral met Britse rassen. De meeste grotere bedrijven houden vandaag echter vooral Deense en Nederlandse rassen maar in het binnenland worden op kleine schaal ook nog oude rassen gehouden. Het oudste en kort na de Tweede Wereldoorlog nog het belangrijkste ras in Bulgarije is het Oost-Balkanvarken, dat ook vandaag nog een aparte plaats inneemt.

Bulgaren eten graag varkensvlees. De vleesconsumptie per capita is met 47 kg vrij laag maar ongeveer de helft is varkensvlees. Al is er veel verwerking in Bulgarije, ze is niet zo goed georganiseerd. De overheid verwelkomt investeerders om de vleesproductie op te voeren.

